Zveřejněno 14. 2. 2023

Dospělý nováček zakládá nový oddíl

Tahák pro vedoucí a rady středisek i přístavů, jak pomoci dospělému nováčkovi založit nový oddíl. (Níže v textu píšeme pouze střediska, ale myslíme tím taktéž přístavy.)

Metodika je založená na zkušenostech dospělých nováčků a vedoucích, kteří nováčky přijali do svých středisek. Dospělými nováčky myslíme jak dospělé, kteří nikdy nebyli skauty, tak ty, kdo prožili část nebo celé své dětství ve skautu a po delší pauze se vracejí (zpravidla bez kvalifikací) k vedení. Samotným dospělým nováčkům doporučujeme nejprve seznámení se s Tahákem a informačním listem, které jsou ke stažení na stránce Dospělý nováček .

Proč zakládat nové oddíly? Aby se mohlo skautovat! Ale kde vzít vedoucí? Pravděpodobně čteš tyto řádky, protože máš v okolí dospělého, který by se chtěl stát skautským vedoucím.

Skrze nový oddíl nabídnete skvělé zážitky, kamarády a úžasný program dalším klukům a holkám. Nový oddíl může rozšířit okruh sympatizantů skautingu kolem vašeho střediska, kteří budou přínosem pro jeho činnost.

Když zakládá oddíl člověk, který o skautingu příliš neví, je potřeba počítat s tím, že do toho vloží mnoho času a energie nejen nováček, ale i další členové střediska. Středisková rada nemůže říci prosté ano a dívat se, jak v tom nováček plave. Nováček potřebuje podporu od zkušených činovníků. Středisko za oddíl odpovídá, je tedy na střediskové radě, aby našla člověka, který bude nováčkovi a novému oddílu oporou.

V následujícím textu nabízíme v praxi osvědčená doporučení, jak pracovat s dospělým nováčkem (dále DN) a připravit ho na funkci vedoucího oddílu.

Kapitoly

1

Výhody a specifika práce s dospělými nováčky

Výhody dospělých nováčků

Typický DN je rodič nebo jiná zralá osoba, která souzní s hodnotami skautingu. Výhodou DN a těch, kdo se vrací ke skautingu po delší přestávce, je mj. osobnostní zralost a stabilita, protože už mívají ustálené základní stavební kameny svého života a ve střednědobém horizontu je

zpravidla nečekají významné životní změny. V malých obcích bývají rodiče stabilní dlouhodobí činovníci (studenti odjíždí na VŠ, do zahraničí apod.).

DN může být i někdo mladší, např. studenti. Pro ně bývá snadnější zapojit se do mimooddílových aktivit a kolektivu, protože jsou pravděpodobně vrstevníky vedoucích na středisku. Mějme na paměti, že před mladým vedoucím jsou ještě další kroky jeho životní cesty (studium, zahájení profesní kariéry, nalezení životního partnera, založení rodiny, ...), které musí zvládnout. To však není žádný důvod k odmítání mladších DN.

! Největší potenciál vidíme u "navrátilců". *Byl jsem vlče a bylo to super. Teď chci zajistit totéž pro své děti. Nebo teď se chci vrátit ke skautingu, když (už) se nemusím starat o své děti. Rád se vrátím do hodnotově stejně orientované party, když už mám vyřešenou práci, rodinné zázemí apod.*

Dospělý nováček zakládá nový oddíl vs. integrace dospělého nováčka do běžících oddílů

Pro DN může být snazší cestou ke skautingu integrace do již běžícího oddílu, ve kterém přirozeně okouká skautskou praxi. V některých případech to však není možné:

1. DN chce založit oddíl v místě, kde zatím skauting vůbec není.
2. DN je silná osobnost a má vlastní jasnou představu o tom, jak má jeho oddíl vypadat.

V těchto případech je lepší, když si DN založí vlastní oddíl, než aby se integroval do již dlouho fungujícího oddílu. Vždy by to však mělo vycházet z potřeby střediska, ne z neschopnosti se dohodnout s DN. Zakládání nových oddílů nováčky by mělo vycházet z potřeby střediska nabídnout více míst pro holky a kluky v oddílech a zároveň z motivace DN k vedení oddílu.

"Pokud se podívám na oddíl jako na určité umělecké dílo, pak konstatuji, že musí mít pouze jednoho režiséra. Integrovat DN do fungujícího oddílu je určitě možné. Ale znamená to, že "režisér" (= stávající vedoucí) je schopen vysvětlit, obhájit a dlouhodobě budovat svoji vizi oddílu vůči všem činovníkům, včetně DN. Naopak, pokud má DN poměrně silnou vlastní vizi fungování oddílu, doporučil bych, aby si založil oddíl vlastní. Koneckonců se to nabízí tam, kde je velký převis zájemců." vedoucí oddílu, bývalý dospělý nováček

Otevřenost střediska - základní předpoklad

V Junáku - českém skautu je dospělý nováček vítán. Je to tak i na jednotlivých střediscích? Jsme opravdu otevření? Je DN spíš mimořádné řešení při nedostatku lidí, nebo DN opravdu chceme?

Pokud na to nemáte ve středisku stejný názor, vyjasněte si vše předem!

Aby se dospělý nováček cítil mezi námi dobře a jeho oddíl mohl prospívat, je třeba jej zapojit do střediskového života a budovat mezilidské vztahy.

2

Patron

Důležitou roli pro dospělého nováčka hraje patron, který ho v začátcích provází. Zajistí **předávání zkušeností** – je jednodušší a efektivnější načerpat zkušenosti od někoho, kdo se v oblasti dlouhodobě pohybuje, než si všechno hledat a zkoušet sám.

Ideální patron

- je/byl oddílový vedoucí nebo se na vedení oddílu aktivně podílel
- má přehled, co se ve středisku děje, a ví, s čím se na koho obrátit
- dokáže navázat osobní vztah, je otevřený
- má dostatek času se nováčkovi věnovat, je trpělivý
- má „buňky“ k předávání skautských myšlenkových základů, k rozhovorům o významu skautských hodnot: principů, slibu, zákona a hesla, provede DN předslibovou přípravou
- dokáže DN pozorovat, aby ho mohl vhodně podpořit a nasměrovat
- dokáže s DN diskutovat a pomoci DN najít vlastní cestu
- dokáže poradit s praktickými věcmi, např. pořízením vybavení na výpravy, skautského kroje či vybavení klubovny

DN by si měl s patronem rozumět a vážit si ho. Někdy může být problém věkový rozdíl a rozdílná životní situace.

Spolupráci DN s patronem doporučujeme stanovit jako předpoklad pro to, aby středisko (VOJ) mohlo schvalovat s dobrým svědomím výjimky z požadované kvalifikace činovníka. Tlak na co nejrychlejší absolvování kurzů není ideální - kurz přijde ve vhodný čas a do té doby je patron garantem kvality.

⚠ Pokud si DN založí oddíl, o který se nikdo ze střediska nestará, je to případ špatné praxe. Nestačí nechat DN podepsat Kodex jednání dospělých a nechat ho svému osudu. Středisko má být parta. Patron může být skvělá spojka mezi DN a střediskem.

3

Rizika

- Nedostatečná osobnostní zralost a dlouhodobá motivace DN (vedení oddílu není hurá akce jen na chvíli)
- Patologická osobnost DN
- Přestože si o sobě myslel, že má, díky realitě DN zjistí, že vlastně nemá dostatečné znalosti/dovednosti/předpoklady k vedení oddílu.
- Zklamání DN z “nedušínovského skautingu” nebo rozčarování, že skauting je dnes jiný než před lety
- Konflikty uvnitř střediska kvůli rozdílným představám o vedení oddílu a životě střediska
- Mezilidské konflikty - lidi si navzájem nesednou
- Neodhadnutí zralosti či motivací DN ze strany střediska
- Nedůvěra vůči DN ze strany činovníků střediska
- Příliš rychlé přijetí DN za řádného člena, aniž by poznal prostředí a došlo k navázání dobrých vztahů pro vytvoření bezpečného prostředí.
- Nedostatečné personální zázemí na zajištění plynulého chodu oddílu během celého roku
- Různé přístupy k vedení dětí, respektování jejich individuality, sbírání zpětné vazby a její reflexe atd. - snaha vyhovět současným pedagogickým a metodickým požadavkům může být pro DN složitá a vyčerpávající.
- Geografická vzdálenost nového oddílu od zastřešujícího střediska
- Nedostatek vzdělávacích příležitostí pro DN
- Středisko nemá vhodného patrona, případně se k patronátu z nadšení přihlásí osoba, která později zjistí, že tomu nechce věnovat tolik času.
- Středisko nepomůže s materiálním a finančním zajištěním chodu nově založeného oddílu a DN pak nemá dost energie na dobrou výchovnou činnost (zajištěný oddíl bez tíže finanční, hmotné a materiálové nouze se snáze může vydat směrem k výchovným cílům).

- Středisková rada bude mít na DN vyšší požadavky, než DN zvládne (např. práce pro středisko, zkusí mu zadat práci, kterou ostatní nechtějí dělat ...).

Co s tím? Jak rizikům předcházet?

- Nic nepředpokládat. Vše si opakovaně navzájem sdílet (základní ideje skautingu, vlastní motivace, informace o výchově, metodice, praktických záležitostech ...).
- Hledat realistickou společnou cestu, vyjasnit si role, úkoly - k tomu dobře poslouží dobrovolnická dohoda.
- DN by si měl být vědom vhodné délky svého působení ve skautu: Ve své roli/funkci by měl setrvat několik let, než ho nahradí nová generace nebo třeba jiný DN. Koho skautování chytí, má někdy vnitřní problém svou roli/funkci opustit, tzv. žába na prameni. Nástupnictví je věc nejen vedoucího oddílu, ale celého střediska.
- Pokud DN zakládá oddíl "pro své děti", měl by si ujasnit sám pro sebe, zda je ochoten vést oddíl, i když z něj jeho děti odejdou (z jakéhokoliv důvodu). A současně zpracovat otázku rovného přístupu k vlastním dětem a jiným členům oddílu.
- Není nutné/doporučené ihned při prvním setkání přijmout DN za řádného člena, s oficiální přihláškou můžete klidně několik měsíců počkat, než se poznáte a všichni se naladí na podobnou vlnu.
- Důvěřuj, ale prověřuj. Poznej člověka. Formální kvalifikace není jistota, nespoléhej na ni.
- DN by se měl přihlásit ke Kodexu jednání dospělých. Bezpečné prostředí pro mladší i dospělé členy, stejně tak pro DN, je klíčové.
- Záštita střediska nesmí být jen formální. Vedení střediska by mělo nový oddíl dlouhodobě sledovat a podporovat, nejen při rozjezdu.
- Vhodná je stáž u jiného oddílu, než se DN pustí do vedení vlastního oddílu. (Zúčastní se několika výprav s jiným oddílem nebo přijede na pár dní na tábor nasát atmosféru a podívat se, jak to funguje v oddílech domovského nebo jiného střediska.) Stáže jsou vhodné i během vedení vlastního oddílu.
- Společná příprava schůzky a výpravy s patronem nebo jiným zkušeným vedoucím.
- Vzdělání a kvalifikace DN: Jak uvažovat o vzdělání dospělých nováčků
- Dlouhodobá fungující komunikace DN s patronem.
- Do oddílového vedení by se mělo zapojit více lidí tak, aby vznikl **schopný tým (oddílová rada)**. Je možné zapojit rodiče dětí z nového oddílu.

! *Pro DN může být rozčarováním, že skauti nejsou "Mirkové Dušínové", že středisko nefunguje dokonale nebo si lidsky nesedne s některými činovníky střediska. DN se s tím buď nesmíří a odejde, nebo to přijme a zapojí se. Pro středisko to může být velmi prospěšné. Pohled zvenku může upozornit na dlouho přehlížené problémy a dodat impuls k jejich řešení.*

4

Kvalifikace a vzdělání

- až se DN v oddíle a na středisku s podporou patrona rozkouká, měl by absolvovat vůdcovskou zkoušku (v případě vodáckých oddílů navíc i kapitánskou zkoušku) a kurz zdravotník zotavovacích akcí. Vůdcovskou zkoušku je možné složit společně s čekatelskou a v některých případech i bez předchozí čekatelské zkoušky.
- Kvalifikace je vyžadována, ale je možné žádat o výjimku a vést oddíl určitou dobu bez kvalifikace. Organizační řád (včetně navazujících směrnic) stanovuje, že 1 rok může výjimku udělit samo středisko. V dalších letech může být výjimka udělena i opakovaně nadřízenou jednotkou (okresem či krajem) vždy na 1 rok. Je vhodné, aby okresní a krajské rady udělovaly novým oddílům tuto výjimku po dobu cca 3 let, aby měli DN možnost si kvalifikaci pro vedení řádně doplnit. Tři roky jsou obvykle přiměřená doba na to, aby DN absolvovali vůdcovskou zkoušku i zdravotnický kurz. Ale každý rok má být vidět snaha si kvalifikaci doplňovat. Po celou dobu vedení nového oddílu vedoucím bez kvalifikace je potřebná podpora a supervize ze strany patrona a střediskové rady.

Doporučte DN jet na vzdělávací akci. Přehled kurzů a vzdělávacích akcí je na webu kurzy.skaut.cz .

- Doporučte DN účast na lesní akci. Je to časově náročné, ale právě účast na lesní akci pro DN bývá velkou motivací pro skauting, zásobárnou nápadů a kontaktů.
- Existující kurzy jsou různě časově náročné. Některé akce jsou určené pro zralé dospělé a family-friendly. Nemá-li DN čas na lesní akci, je možné vybrat si třeba jen víkendové kurzy.
- Osvědčilo se vyslat DN na regionální vzdělávací akce.
- Vždy je dobré, když ze střediska/oddílu jede na vzdělávací akci parta, nikoli pouze jednotlivec. Motivace a nabyté znalosti, dovednosti a postoje pak snáze uplatní ve střediskové realitě.

- Doporučujeme objednat si na středisko semináře z nabídky vzdělávání na klíč a workshop k družinovému systému. (Pokud DN v životě nezažil družinový systém, pravděpodobně se k jeho zavedení ve věkové kategorii skautek a skautů neodhodlá. Workshop mu v tom může velmi pomoci.)

Tip: *Doporučujeme účast na nekvalifikační akci typu Poradní skála, Elixír, Sraz vodních skautů, regionální setkání atd. Časová náročnost těchto akcí je řádově nižší než u vzdělávacích akcí. Možnosti a motivace pro následný kvalifikační kurz se pak možná objeví samy, třeba na základě osobního doporučení širší komunity.*

Tip: *Jak uvažovat o vzdělání dospělých nováčků*, *Materiály ke studiu pro dospělé nováčky*, *Jak si vybrat vzdělávací akci*

5

Jak má/může středisko pomoci dospělému nováčkovi

DN je obvykle vnitřně motivovaný a je ochotný věnovat skautingu mnoho času a energie. Středisko by ho mělo přijmout, podpořit a pomoci mu, aby energii vynakládal účelně. Např. takto:

- zajistit patrona
- lidsky DN přijmout
- zapojit DN do života střediska (přizvat na akce pro dospělé, pozvat na zasedání střediskové rady, na návštěvy oddílů), ale pozor na respektování časoenergetických možností DN!
- nabídnout stáž ve fungujícím oddíle
- pomoci s formalitami (při zakládání, registraci a vedení oddílu)
- vysvětlit strukturu organizace a kvalifikační požadavky
- poskytnout výjimku na vedení oddílu bez kvalifikace, pokud je to třeba
- pomoci najít vhodné cesty pro vzdělávání a dosažení kvalifikace
- pomoci zajistit zázemí (klubovnu a vybavení na tábor)
- zajistit pomocníka s vedením hospodaření oddílu/zaučení od hospodáře střediska
- podpořit nový oddíl finančně a materiálně, lze žádat dotaci na podporu činnosti nových oddílů
- od začátku spolupráce myslet na nástupnictví, na další generace (aby byly a aby dostaly prostor)

Tip: *Dobrovolnická dohoda*

Dobrovolnická dohoda je super! Pomůže vyjasnit role, odpovědnost, finance a termíny. Je dobré vědět, na jak dlouho "práci" beru, pak můžu mít dost motivace a energie po celou dohodnutou dobu. Je dobré vidět konečnost svého působení. Forma může být jakákoliv, aby to středisku i DN vyhovovalo (od domluvy u ohně s následným stiskem ruky, až po tištěný dokument graficky připomínající pergamen, podepsaný oběma stranami). Uzavírat by ji měl jak vedoucí střediska s DN jako vedoucím oddílu, tak DN se svými oddílovými pomocníky.

6

Co dělat, když se na mě obrátí zájemce - dospělý nováček, který by chtěl založit oddíl

Pokud se na vaše středisko obrátí zájemce o založení nového oddílu, určitě to se střediskovou radou zvažte - možná je právě toto cesta pro rozvoj vašeho střediska.

Zájemce nemusíte nutně vzít pod svá křídla. V tom případě mu ale pomozte najít jiné středisko, které pro něj bude vhodné (má personální kapacitu, je dopravně dostupné, uvítá rozšíření členské základny apod.).

V případě, že se rozhodnete DN přijmout, přistupte k tomu zodpovědně a nepodceňujte roli patrona, který se DN bude věnovat. **Principy úspěšné spolupráce jsou stejné pro všechny lidi, ať ve skautu vyrostli, či nikoliv. Úspěšné zapojení DN je závislé nejen na kvalitách DN, ale i na kvalitách vedení, řízení, spolupráce ve středisku.**

Rozjezd nového oddílu trvá půl roku až rok a půl, včetně prvního tábora.

Berme v úvahu, že řada lidí v roli DN mohla načerpat kompetence pro vedení oddílu jinde: ve své profesi, věnovali se outdoorovým sportům, vyrostli v podobných organizacích (Asociace TOM, Liga lesní moudrosti apod.). Nebo si prostě jenom četli Foglarovy a Zapletalovy knížky a snili o tom, že by takový skauting taky mohli prožít. V tom správném věku nic takového kolem sebe nenašli. Nabídka Junáka - českého skauta "Dospělí nováčci vítáni!" v nich může rozeznít dávno zasutý sen - a to bychom neměli podceňovat.

Nebojme se! Skauting tak vznikl. A. B. Svojsík byl také dospělý nováček.

Poděkování

Děkujeme všem, kdo se s námi podělili o své zkušenosti. Zvláště děkujeme Aleši Jelínkovi - Imrahilovi, Martinu Večeřovi, Milanu Hanušovi – Jelenovi.